

Zwiększana pomoc rozwojowa, a dyskryminacja pozostaje

Napięcie pomiędzy koalicją rządzącą a opozycją stało się niezwykle silne w 2007 roku. Mimo, iż kraj jest niezaprzeczalnie demokratyczny, dyskryminacja i naruszanie podstawowych praw (szczególnie Romów) pozostaje znaczącym problemem. Jedyna pozytywna zmiana to zwiększenie pomocy rozwojowej, co jest rezultatem silnego wzrostu gospodarczego i integracji międzynarodowej.

Slovak-European Cultural Association (FEMAN)
University of Pavol Jozef Šafárik in Košice

Daniel Klimovský

W relatywnie krótkim czasie, od 1989 roku, Słowacja poczyniła ogromny postęp. Niektóre ze zmian rozpoczęły się w czasie, gdy kraj był nadal częścią Czechosłowacji, jednak nie są one jeszcze w pełni wdrożone. Potrzeba umacniania demokracji poprzez wdrażanie praw człowieka, pionową oraz poziomą dystrybucję władzy politycznej i inne niezbędne elementy, była oczywiste po obaleniu reżimu komunistycznego w 1989 roku. Jednakże, nowe instytucje powstają bardzo powoli, niejednokrotnie w atmosferze chaosu.

Po tym jak Słowacja stała się niezależnym krajem w 1992 roku, brak politycznej zgody przerodził się w rosnący konflikt, który pomiędzy 1995 a 1997 rokiem przekształcił się w „walkę o zasady gry”. Członkowie rządu działali wtedy często niezgodnie z prawem. W takich okolicznościach demokracja była wielce niestabilna (Szomolányi 2004:9). Paradoksalnie, sytuacja ta zaktywowała społeczeństwo obywatelskie, a niektóre organizacje pozarządowe odegrały znaczącą rolę w tworzeniu nowej polityki (Klimovský 2005).

Pierwsza część niniejszego raportu koncentruje się na kwestii praw człowieka w kraju (szczególnie na tak zwanym „problemie Romów”). Druga część dotyczy stosunków rządu z innymi krajami i wybranymi organizacjami międzynarodowymi.

„Tyrania większości”

W 1998 roku koalicja dwóch prawicowych partii, Partii Demokratycznej i Słowackiej Koalicji Demokratycznej oraz dwóch lewicowych partii, Lewicy Demokratycznej i Partii Społecznego Zrozumienia, przejęła władzę. W 2004 roku Słowacja dołączyła do Unii Europejskiej i od tego momentu respektowanie praw politycznych i praw człowieka było uznawane przez zewnętrznych obserwatorów jako satysfakcjonujące.¹ Niemniej jednak, rzeczywistość jest bardziej złożona. Obecna koalicja rządząca, zawiązana w lipcu 2006, składa się z partii socjaldemokratycznej (Smer²), partii chrześcijańsko-narodowej (SNS)

i partii ludzi centrum (LS-HZDS)³. Koalicja stworzyła „tyranię większości” (Mesežnikov 2008), której celem jest zniszczenie opozycji i zdominowanie życia politycznego. Premier niejednokrotnie kwestionował różne informacje podawane przez niezależne media i grupy interesu publicznego. Rząd z kolei zaczął się posługiwać nacjonalistyczną retoryką w odniesieniu do mniejszości narodowych i etnicznych (Sáposová and Šutaj 2008). W tym samym roku koalicja rządząca zagroziła fundamentalnym zasadom prawa, jak komentowało wielu krytyków. Zaniepokojenie wzbudziły ataki koalicji (aczkolwiek symboliczne) na rolę opozycji w parlamencie, a także odrzucanie wszelkich ustaw wysuwanych przez opozycję (Bárány, Hrabko and Pilát 2008).

Zagrożenia dla praw politycznych i praw człowieka

„Raport o Przestrzeganiu Praw Człowieka na Słowacji w 2006 roku”, stworzony przez Narodowe Centrum Praw Człowieka, wskazuje, że, poza dyskryminacją mniejszości romskiej, na naruszanie praw człowieka na Słowacji składają się: przedłużające się procesy, przemoc domowa oraz przemoc na tle rasowym. Raport ten koncentruje się na kilku wybranych prawach, tym samym pomijając inne prawa gwarantowane w Słowackiej Konstytucji (Fialová 2008).

Jednym z głównych problemów związanych z przemocą na tle etnicznym i rasowym są błędne działania policji, które często są bagatelizowane przez władzę. Sprawa „Hedvigi Malinowej”⁴ z 2007 roku wzbudziła oburzenie i naruszyła stosunki Słowacji i Węgier. Przedstawiciele rządu starali się zminimalizować znaczenie tej sprawy. Szef policji i prokurator generalny ogłosili w lipcu, że policja nie przestrzegała procedur i zarekomendowali stworzenie pięciorosobowej komisji śledczej w celu zbadania sprawy.

Inne zastrzeżenia dotyczą rządowej polityki społecznej jako propagandowej i nieefektywnej, wskazu-

jąc na to, że rząd podjął pewne działania na wysokim pułapie, ale nie skupiono się, niestety, na najbardziej poważnych problemach, jak sytuacja Romów (Đurana, Karpiš and Reptová 2008). Poprawa warunków, w jakich żyją Romowie może być pewnym wyzwaniem, ale potrzeba działania jest ewidentna. W 2006 roku Komisarz ds. Praw Człowieka Rady Europy stwierdził, iż „pomimo poprawy we wszystkich obszarach, a także pomimo wielu programów i polityk, postęp jest zbyt wolny i bez wątpienia nie dociera w równym stopniu do wszystkich społeczności Romów. Co więcej, duża niestabilność finansowa i społeczna populacji Romów jest kluczową przeszkodą dla równomiernego rozwoju całego społeczeństwa” (Follow-up Report... 2006). Przejawy dyskryminacji Romów są obecne w służbie zdrowia, ograniczonym (lub całkowitym braku) dostępie do edukacji i innych podstawowych usług, uprzedzeniach na rynku pracy, ciężkich warunkach mieszkaniowych, uprzedzeniach społecznych i wykluczeniu.

Standard życia Romów znajduje się zdecydowanie poniżej europejskiej średniej.⁵ W 2005 roku Komitet ONZ ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej ogłosił, że zaniechanie rządowego planu wybudowania socjalnych kwaterunków dla Romów w odpowiedzi na presję „antyromską”, stanowiło przejaw dyskryminacji rasowej.⁶ Rząd musi podjąć jakieś działania w tej sprawie. Raport Amnesty International (2007) stwierdza, że dzieciom romskim na Słowacji odmawia się dostępu do edukacji⁷ w ramach systemowej dyskryminacji. Wyniki dzieci są rozpatrywane na tle „wyłącznie romskich” szkół. Ponadto, niektóre dzieci są kierowane do szkół specjalnych pomimo braku u nich jakichkolwiek deficytów umysłowych.

Jedynym godnym uwagi pozytywnym trendem jest fakt uzyskania przez Romów swoich represen-

⁵ Napięcie pomiędzy rządowym wiceprzewodniczącym ds. wiedzy społecznej, spraw europejskich, praw człowieka i mniejszości oraz pełnomocnikiem społeczności Romów zakończyło się w lipcu 2007, kiedy to rząd odwołał pełnomocnika i nominował nowego (Hojsik – Lajčáková 2008:195).

⁶ “Human Rights Organizations Welcome Call on Governments to End Housing Crisis of Roma in Europe”, dokument wydany przez grupę europejskich organizacji pozarządowych w październiku 2007.

⁷ Pomimo iż Romowie uznawani są za mniejszość narodową od czasów Czechosłowacji – 1991, to ich język nie znajduje się pośród języków, które mogą być używane w edukacji podstawowej.

¹ W 2007 roku Freedom House określił Słowację jako wolny kraj, dając jej najwyższe noty w dziedzinie praw politycznych i wolności obywatelskich.

² Po słowacku oznacza to “kierunek”

³ Ruch dla Demokratycznej Słowacji (LS-HZDS) i Narodowa Partia Słowacji (SNS) były najsilniejszymi członkami koalicji rządzącej, kiedy to Słowacja była postrzegana jako kraj niestabilny (1994-1998).

⁴ Hedviga Malinová zeznała, że 25 sierpnia 2006 roku została zaatakowana przez dwóch mężczyzn wyłącznie z powodu tego, że mówiła po węgiersku. Premier i Minister Spraw Wewnętrznych stwierdzili, że jest to insynuacja mająca na celu zaszkodzenie reputacji rządu i powstrzymali śledztwo policji w tej sprawie. Przeciw kobiecie wszczęto postępowanie za składanie fałszywych zeznań.

tantów politycznych. Ponad 200 kandydatów romskich zostało wybranych do władz miejskich w 2006 roku. To wzrost o prawie 40% w porównaniu z poprzednimi wyborami. Liczba romskich burmistrzów wzrosła prawie o 70%⁸.

Pomoc rozwojowa

Pierwszego stycznia 2007 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych stworzyło Słowacką Agencję Międzynarodowej Współpracy Rozwojowej – Słowacka Pomoc (Slovak Aid). Pod koniec roku parlament przegłosował Ustawę o Oficjalnej Pomocy Rozwojowej, która określa zasady, cele oraz formy ODA. Ustawa wchodzi w życie dopiero w 2008 roku, a więc nie sposób na chwilę obecną ocenić jej wpływ oraz konsekwencje.

„Okresowa Strategia Oficjalnej Pomocy Rozwojowej na lata 2003 – 2005” określiła kraje priorytetowe, do których kierowana jest słowacka pomoc, tj. Serbię i Czarnogórę. Strategia ta jest obecnie wdrażana. W grudniu 2006 roku parlament zobowiązał się do wpłat w wysokości 250.000 Euro (375.000 USD) do funduszu na rzecz krajów bałkańskich, zarządzanego przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju oraz na rzecz inicjatywy wielostronnego uwolnienia od długów krajów głęboko zadłużonych.

„Narodowy Program Oficjalnej Pomocy Rozwojowej” został przyjęty w kwietniu 2007. Słowacka Pomoc została zalana propozycjami projektów, ale nie była w stanie ich wszystkich sfinansować. Kraje, które otrzymują największe fundusze to: Afganistan, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Kazachstan, Kenia, Serbia i Ukraina. Budżet pomocy przewiduje też pewną pulę pieniędzy na projekty w Albanii, Kirgistanie, Macedonii, Mongolii, Mozambiku, Sudanie, Tadżykistanie i Uzbekistanie.

Oficjalna pomoc dwustronna Słowacji w 2007

10 grudnia 2007 roku Človek v ohrození (Ludzie w Zagrożeniu) stali się pierwszą słowacką organizacją pozarządową, która dopełniła ramowej umowy partnerskiej z Biurem Pomocy Humanitarnej przy Komisji Europejskiej i stała się jej oficjalnym partnerem. To daje im prawo do aplikowania do tej instytucji o oficjalną pomoc finansową.

Literatura cytowana:

BÁRÁNY, E. – HRABKO, J. – PILÁT, J. (2008): Právny štát, tvorba a aplikácia práva. [Legally Consistent State, Making and Application of Law.] In: Bútora, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. [Slovakia 2007. A Global Report on the State of Society.] Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 119-141.

ĐURANA, R. – KARPIŠ, J. – REPTOVÁ, O. (2008): Sociálna politika. [Social Policy.] In: Bútora, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. [Slovakia 2007. A Global Report on the State of Society.] Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 483-511.

FIALOVÁ, Z. (2008): Ludské práva. [Human Rights.] In: Bútora, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. [Slovakia 2007. A Global Report on the State of Society.] Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 143-161.

Projekty / Programy	Suma (w tysiącach Euro)
Projekty w "krajach programowych" (Czarnogóra i Serbia)	2215
Projekty w "krajach projektowych" (Afganistan, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Kazachstan, Kenia i Ukraina)	1415
Projekty w "innych krajach"	769
Rozwój potencjału i projektów związanych z edukacją rozwojową, świadomością społeczną oraz monitoring projektów	331
Współfinansowanie projektów zaaprobowanych przez Komisję Europejską	154
Sub-programy w ramach międzynarodowej pomocy humanitarnej	308
Suma Całkowita	5192

Źródło: Národný program oficiálnej... 2007.

Follow-up Report on the Slovak Republic (2001 – 2005). Assessment of the progress made in implementing the recommendations of the Council of Europe Commissioner for Human Rights. (2006) On-line at: wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=983969&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679#P224_29626 (29 March 2006).

Human Rights Organizations Welcome Call on Governments to End Housing Crisis of Roma in Europe (2007). On-line at: <http://www.cohre.org/store/attachments/COHRE%20comment%20on%20CoE-UN%20Statement-Oct2007.pdf> (29 October 2007).

KLIMOVSKÝ, D. (2005): Úloha tretieho sektora v demokratickej konsolidácii Slovenska. [Role of the Third Sector within Democratic Consolidation in Slovakia.] In: Bolfíková (ed.): Medzi občanom a štátom: kontexty slobody, demokracie a spravodlivosti. [Between the Citizen and State: Contexts of Freedom, Democracy, and Justice.] Košice: Univerzita P. J. Šafárika, pp. 263-290.

KLIMOVSKÝ, D. (2008): Reform of the Public Administration System at the Local and Regional Levels in the Slovak Republic. In: Institute for Small State Studies: Working Papers, No. 1/2008.

Medium-Term Strategy for Official Development Assistance: 2003 – 2008. (2003) Bratislava: Ministry of Foreign Affairs. On-line at: <http://www.slovakaid.mfa.sk/en/index.php/article/articleview/30/1/2/> (8 February 2008).

MESEŽNIKOV, G. (2008): Vnútropolitický vývoj a system politických strán. [Domestic Political Development and Party System.] In: Bútora, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. [Slovakia 2007. A Global Report on the State of Society.] Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 17-118.

Národný program oficiálnej rozvoje pomoci na rok 2007. (2007) [National Program of the Official Development Assistance in 2007.] On-line at: <http://www.slovakaid.sk/index.php/article/articleview/250/1/2/> (10 December 2007).

SÁPOSOVÁ, Z. – ŠUTA, Š. (2008): Národnostné menšiny. [National Minorities.] In: Bútora, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. [Slovakia 2007. A Global Report on the State of Society.] Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 163-192.

Slovak education system fails Romani children. (2007) On-line at: <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/slovak-education-system-fails-romani-children-20071114> (14 November 2007).

Slovakia. Summary: Still separate, still unequal. Violations of the right to education of Romani children in Slovakia. Amnesty International. On-line at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR72/002/2007/en/f82c2e1a-a2fe-11dc-8d74-6f45f39984e5/eur720022007en.pdf> (15 November 2007).

Slovak Republic. Taken from the Amnesty International Report 2007. (2007) On-line at: <http://www.amnesty.org/en/region/europe-and-central-asia/eastern-europe/slovak-republic> (10 February 2008).

SZOMOLÁNYI, S. (2004): The Slovak Path to Democracy: From a Deviant Case to a Standard New Democracy. In: Gyárfášová, O. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovakia: Ten Years of Independence and a Year of Reforms. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 9-26.

⁸ Niemniej jednak, na 2900 osódek romskich na Słowacji, jedynie 19 burmistrzów to Romowie.